

"In de tang van de Duitsers"

27 mei 1940, omgeving Deinze-Nevele: niks dan lachende gezichten, bij de Duitse soldaten.

Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis.

Hasselt, februari 1942: niets dan blijde Duitse gezichten, bij de soldaten én de vrouwen van het Rode Kruis die eten uitdelen. Voor wie nog mocht twifelen: dit is een Duits propagandabeeld.

© Berliner Verlag/Archiv/dpa/Corbis

TERUGTREKKING NA OVERGAVE NEDERLANDERS EN DOORBRAAK IN SEDAN - Terwijl Belgen en Britten op 14 en 15 mei de Duitsers tegenhouden op de zogenaamde KW-lijn in het centrum van ons land, verloopt de strijd ten zuiden van Namen in de Franse sector heel wat minder goed. Bij Sedan breekt het Franse front. Daarmee is - zo blijkt achteraf - de veldtocht in het westen al na minder dan een week beslist. Direct gevolg is dat het Belgisch leger zijn sterke stelling moet verlaten.

*TEKST: ERWIN VERHOEVEN
FOTOREDACTIE: BART LEYE*

Op 13 en 14 mei slagen twee Duitse pantserdivisies erin, deels door de bijzonder slechte opstelling

van de Franse verdedigers, de Maas over te steken bij Houx, Dinant en Givet. In de nacht van 14 op 15 mei lukt dat ook bij Monthermé. De belangrijkste bres in het Franse front wordt nog zuidelijker geslagen, bij Sedan. De stad valt op 13 mei en de Duitsers krijgen nog dezelfde dag vaste voet op de linkeroever van de Maas.

Aan die doorbraak is een urenlang en massaal bombardement van de Luftwaffe voorafgegaan. 1.500 vliegtuigen nemen eraan deel, waarvan 250 van de gevreesde Stuka-duikbommenwerpers. De Franse soldaten worden gek van angst. Wie het overleeft, verlaat in paniek de stellingen. Franse tegenmaatregelen komen te laat en slecht georganiseerd tot stand. Luchtbombardementen door L'Armée de L'Air en de Royal Air Force leveren niks op. De Duitsers schieten een vijftigtal van de trage geallieerde bommenwerpers uit de lucht. Hoewel er in de dagen nadien hier en daar nog bijzonder hard wordt gevochten - de Fransen herwinnen wel zeven keer de controle over het dorpje Stonne en bij die gevechten verliezen de Duitsers bijna een derde van de 90.000 ingezette soldaten - is de situatie aan de zuidrand van de Ardennen op de avond van 15 mei definitief onomkeerbaar. De Duitse pantserdivisies rijden nu een koers naar de zee.

Manoeuvre doorzien

Koning Leopold is dan al een dag op de hoogte van die militaire ramp en haar mogelijke, dramatische gevolgen. In het Groot Hoofdkwartier in het Fort van Breendonk hebben ze een rapport gekregen van generaal Emile Galet. Galet is een soort levende legende. Hij was tijdens de Eerste Wereldoorlog de belangrijkste militaire raadgever van Leopolds vader Albert. Leopold heeft de al lang gepensioneerde luitenant-

generaal nu bij het begin van de veldtocht als verbindingsofficier naar het Franse hoofdkwartier gestuurd.

Van daaruit doorziet Galet meteen het Duitse manoeuvre. Terwijl de Fransen nog twee dagen zullen denken dat de Duitse pantserdivisies vanuit Sedan recht naar Parijs gaan trekken, beseffen de Belgen dan al dat de Duitsers richting Kanaal gaan, om zo de Belgische, Britse en de hoofdmacht van de Franse troepen te omsingelen. "Vanaf dat ogenblik had de koning een voorgevoel van de militaire bewegingen die zich zouden voordoen. Dit voorgevoel ging gepaard met een helderheid van doorzicht, die ons thans bijna voorkomt als schrikwekkend", zal Spaak daarover later in die maand in Limoges zeggen.

De avond van 14 mei is inderdaad het moment waarop Leopolds optimisme over het verloop van de veldtocht omslaat in een zeker defaitisme. Aan zijn toenmalige vertrouweling en latere CVP-minister Paul Struyen vertelt de koning een jaar later: "Op 10 mei geloofde ik dat de zaken zouden verlopen zoals in 1914. Vanaf de doorbraak in Sedan begreep ik dat alles verloren was."

Onbegrip

Er is die 14de mei trouwens niet alleen Sedan. Diezelfde dag geeft het Nederlandse leger zich over. De situatie van de Nederlanders was al hopeloos. Het verwoestende bombardement op de oude binnenstad van Rotterdam en het dreigement dat andere grote steden hetzelfde lot zullen ondergaan, doen de rest. Gevolg is dat de Duitse tangbeweging nu ook vanuit het noorden kan ingezet worden.

Om aan de dreigende omsingeling te ontkomen beveelt de Franse

generaal Billotte, verantwoordelijk voor de coördinatie tussen de verschillende legers op de KW-lijn, op de ochtend van 16 mei de terugtocht.

Bij de Belgische soldaten, die in hun goed uitgebouwde posities op de KW-lijn en geruggensteund door hun artillerie de indruk hebben dat de strijd nog niet is gestreden, is het onbegrip groot. Maar niet alleen bij hen. Ook bij de beter geïnformeerde Belgische legertop komt het bevel van Billotte aan als een uppercut. "Samen met de capitulatie mijn droevigste herinnering van de veldtocht", schrijft onder-stafchef Desrousseaux. Want dit betekent onder meer dat de hoofdstad Brussel en de havenstad Antwerpen worden opgegeven. Gent en Brugge zijn nu de enige grote Belgische steden die nog niet in Duitse handen zijn. De nieuwe Belgische verdedigingslijn zal worden gevormd door de benedenloop van de Schelde van Oudenaarde tot Gent, en dan noordwaarts langs het kanaal Gent-Terneuzen. Alleen tussen Astene en Kwatrecht zijn daar versterkingen aangelegd.

De gevraagde terugtocht valt bijzonder moeilijk te organiseren. Veel van onze troepen liggen 'in contact' met de vijand, zoals dat heet. Bovendien bedraagt de gemiddelde afstand die de soldaten moeten afleggen zo'n negentig kilometer - drie dagmarsen - en blijven er nog weinig transportmiddelen over. De drie hoofdwegen zitten boordevol vluchtelingen en eenheden van het 7de Franse leger, dat zich vanuit Nederland naar de Ardennen spoedt. De Duitsers zijn heer en meester in de lucht, wat grote troepenbewegingen overdag uitsluit. Her en der - onder meer in de twee Antwerpse Scheldetunnels - verloopt alles in de grootst mogelijke chaos. Toch wordt de planning min of meer gehaald. Op de avond van 19 mei liggen de Belgische soldaten opnieuw in stelling.

Regering vlucht

Een dag later bereiken de Duitse tanks Abbeville. De Franse, Britse en Belgische troepen in ons land en het noorden van Frankrijk zitten nu volledig in de val. En met hen de plaatselijke bevolking, minstens een miljoen vluchtelingen én koning Leopold. Hij heeft nog vier ministers bij zich: premier Hubert Pierlot, Paul-Henri Spaak, Henri Denis en Arthur Vanderpoorten. De rest van de regering is, na een korte halte in Oostende, naar Frankrijk gevlucht. Pierlot en co. proberen de koning te overtuigen tijdig hetzelfde te doen. Voorlopig komt er geen antwoord. Leopold en de legertop hebben de handen vol met de aanvallende Duitsers.